

בבא בתרא קסח

עניין: שלי שלי שלך שלך זו מדת סדום

רבינו יונה על אבות פ"ה מ"י

ארבע מדות באדם, האומר שלי שלי ושליך שלך, זו מדה בינונית, ויש אומרים זו מדת סדום. שלי שלך ושליך שלי, עם הארץ. שלי שלך ושליך שלך, חסיד. שלי שלי ושלי שלי רשע.

ר' יונה: [גירסת הספרים הנדמ"ח] ארבע מדות באדם, האומר שלי שלי ושליך שלך, אין לו מדת הנדיבות, שאין בדעתו שיהנו העולם מנכסיו, גם הוא לא ירצה להנות מהם כי שונא המתנות, וזו מדה בינונית. ויש אומרים זו מדת סדום. יש לשאול, איך נחלקו חכמי התלמוד במדות וכולם יודעים אותם והן בהן. והנביא אומר בפירוש שמניעת הצדקה מדת סדום היא, ובכמה מקומות קראוהו חכמים רשע גמור, (כתובות ס"ח א'), וכמו שנאמר (יחזקאל ט"ז מ"ט): "הנה זה היה עון סדום אחותך, גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה ולבנותיה, ויד עני ואביון לא החזיקה" אלא ודאי לא נחלקו כי אם במדה לבד, שמשנה זו מדברת באדם שנותן צדקה כפי חיובו מתוך היראה, אך לא בטבע כי כילי הוא. שלי שלי ושליך שלך, מאחר שמחזיק יד עני ואביון כי יבואו אליו, אשר ירא את ד', מה לנו ולטבעו, המדה בעצמה בינונית היא. ויש אומרים כי המדה בעצמה מדת סדום היא, ושרשה רע מאד, עד תהיה לו מדת הותרנות. אך מי שאינו מחזיק יד עני ואביון כלל. לית דינא ולית דיינא כי רע רע יאמר כל אדם במדה ההיא, וחס וחלילה לחכמי המשנה לקרותה מדה בינונית, אך העושה צדקה ולא מטבע, כי אם מיראת השם, נחלקו אם מדתו בינונית או מדת סדום.

מלבי"ם דברים טו, יא

שמהראוי היה שכל העם יהיה להם צרכם ולא יצטרכו איש לרעהו וכן יהיה כשעושים רצונו של מקום, אבל כשאין עושים רצונו יתן חלק העניים בפקדון ביד העשירים והוא הגבאי עליו, וכשהעני בא לקבל ממנו צדקה בא לקחת קצת מחלקו אשר הוא בפקדון ביד העשיר, וז"ש כי יהיה כך אביון הלא זה מצד אשר ה' אלהיך נותן לך את חלקו שהוא מופקד בידך, וא"כ לא תאמץ את לבבך מאחיק האביון ר"ל הלא הוא אחיך וי"ל חלק בעושר כמוך, ועז"א ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך, ר"ל ברכתך היא כדי שתהיה גבאי צדקה לתת לו מחלקו המופקד בידך ואחר שלא יחדל אביון א"כ העצה הוא פתוח תפתח כדי שאתה תהיה הנותן ולא בהפך: